

**TİCARİ HAVA TAŞIMA İŞLETMELERİNDE GÖREVLİ UÇUŞ HAREKAT UZMANLARININ
(DİSPEÇER) EĞİTİM/KONTROL GEREKLİLİKLERİ İLE BU EĞİTİM/KONTROLLERİ İCRA
EDEN EĞİTMENLERE İLİŞKİN USUL VE ESASLAR HAKKINDA GENELGE
(UOD-2026/1)**

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak, Referanslar ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 - (1) Bu Genelgenin amacı, SHY-6A Yönetmeliği kapsamında ruhsatlandırılmış ticari hava taşıma işletmelerinde görevli lisanslı uçuş hareket uzmanlarına yönelik işletme dönüşüm eğitimi, tazeleme eğitimi, iş-başı eğitimi/kontrolü gereklilikleri ile bu eğitim/kontrolleri icra edecek olan yer eğitmenlerine/kontrolörlerine ilişkin asgari gereklilikleri düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 - (1) Bu Genelge; SHY-6A Yönetmeliği kapsamında ruhsatlandırılan ticari hava taşıma işletmelerini, bu işletmelerde görevli lisanslı uçuş hareket uzmanlarını ve bu personele yönelik eğitim/kontrolleri icra eden eğitmen/kontrolör dispeçerleri kapsar.

Dayanak ve teknik referanslar

MADDE 3 - (1) Bu Genelge;

- a) 14/10/1983 tarihli ve 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununa,
 - b) 15/07/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4 numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine,
 - c) Ticari Hava Taşıma İşletmeleri Yönetmeliğine (SHY-6A),
 - ç) Uçuş Harekât Uzmanı Lisans Yönetmeliğine (SHY-UHU),
 - d) Uçuş Operasyonlarına Yönelik Usul ve Esaslar Talimatına (SHT-OPS) ve
 - e) Sivil Havacılık Eğitim ve Sınav Talimatına (SHT-EĞİTİM/SINAV)
- dayanılarak hazırlanmıştır.

(2) Bu Genelgenin hazırlanmasında ICAO Doc.7192 (Bölüm.D-3) ve ICAO Doc.10106 No.lu ICAO Dokümanları teknik referans olarak esas alınmıştır.

Tanımlar ve kısaltmalar

MADDE 4 - (1) Bu Genelgede geçen;

a) **Alıştırma uçuşu:** Tanımlı uçuş planlama, uçuş-takibi ve operasyonel kontrol/gözetim usulleri ve süreçleri kapsamında hazırlanmış olan uçuş planında belirtilen beklenen-koşulların, uçuşun fiili icrası esnasında tanık olunan gerçek operasyon koşulları ile karşılaştırılması ve görevli uçuş ekibinin operasyon kontrol birimleri ile arasındaki koordinasyonu gözlemleyerek uçuş öncesi/sırası/sonrasındaki süreçlere yönelik mesleki bakış açısının geliştirilmesi maksadıyla lisanslı uçuş hareket uzmanı tarafından gerçek uçuş sırasında kokpit ortamında gözlemci koltuğunda veya ilgili uçak tipi için geçerli simülatör cihazında (FSTD) gerçekleştirilen eğitim faaliyetini,

b) **CDL:** Bir hava aracının, dış gövdesindeki belirli parçalar eksikken veya bozulmuş konfigürasyonda iken uçuşabilmesine ilişkin koşul ve kısıtlamaları içeren Konfigürasyon Sapma Listesini,

c) **CRM/DRM:** Uçuş operasyon faaliyetlerinin emniyetli ve etkin bir şekilde yürütülmesi amacıyla insan performansı, iletişim, koordinasyon, karar verme, iş yükü yönetimi ve ekip çalışmasına ilişkin ilkeleri ele/esas alan ekip/dispeç kaynak yönetimini,

ç) **DGR:** Tehlikeli maddelerin hava yoluyla emniyetli şekilde taşınmasına ilişkin kuralları,

d) **Eğitime özgü yetki:** Eğitmenin, KDM-ORG sistemi üzerinde yalnızca Genel Müdürlük tarafından yetkilendirilmiş eğitim kodu, ders, konu veya eğitim grubu kapsamında eğitim verebilmesini sağlayan yetkiyi,

e) **Eğitim programı:** Uçuş harekât uzmanlarının görevlerini emniyetli ve yeterli şekilde yerine getirebilmelerini sağlamak amacıyla işletici tarafından oluşturulan; işletme dönüşüm eğitimi, tazeleme eğitimi, işbaşı eğitimi/kontrolü, alıştırma uçuşu, ölçme-değerlendirme ve kayıt faaliyetlerini içeren eğitim müfredatını,

f) **FSTD:** Uygunluğu kabul edilmiş uçuş simülasyon eğitim cihazını,

g) **Genel Müdür:** Sivil Havacılık Genel Müdürünü,

ğ) **Genel Müdürlük:** Sivil Havacılık Genel Müdürlüğünü,

h) **İşbaşı eğitimi:** Uçuş harekât uzmanının işletmeye özgü operasyonel sistemleri, görevleri, prosedürleri, uçuş planlama ve takip uygulamalarını, yetkilendirilmiş veya bu Genelgede belirtilen nitelikleri sağlayan bir personelin gözetiminde fiilen uygulayarak gerekli bilgi, beceri ve yeterliliği kazanmasına yönelik eğitim sürecini,

ı) **İşbaşı kontrolü:** Uçuş harekât uzmanının, işbaşı eğitimi sonucunda görevini bağımsız şekilde yerine getirmeye hazır olup olmadığının, Genel Müdürlükçe onaylı İşletme El Kitabında tanımlı kontrol/değerlendirme formu kullanılarak yetkili personel tarafından değerlendirilmesini,

i) **İşletici:** SHY-6A Yönetmeliği kapsamında ticari hava taşıma faaliyetlerinde bulunmak üzere Genel Müdürlükçe ruhsatlandırılmış gerçek veya tüzel kişiyi,

j) **İşletme dönüşüm eğitimi:** Lisanslı uçuş harekât uzmanının yeni bir işletmede göreve başlaması veya görev yaptığı işletmedeki operasyonel sistem, filo, organizasyon ya da usullerde önemli bir değişiklik meydana gelmesi hâlinde, işletmeye özgü bilgi ve yeterlilikleri kazanması amacıyla uygulanan teorik ve uygulamalı eğitim programını,

k) **İşletme El Kitabı Bölüm-D (OM Part-D):** İşleticinin asgari eğitim, kontrol, yeterlilik gereklilikleri ile eğitim programı, eğitmen/kontrolör kriterleri ile eğitim kayıtlarına ilişkin usul ve esaslarının tanımlandığı işletme dokümanını,

l) **Kontrol/değerlendirme formu:** Uçuş harekât uzmanının işbaşı eğitimi/kontrolü sırasında değerlendirmeye alınan görev, işlem, yeterlilik, performans standardı ve sonuçlarının kayıt altına alınması amacıyla işletici tarafından hazırlanarak İşletme El Kitabında tanımlanan formu,

m) **Kontrolör dispeçer:** Uçuş harekât uzmanının işbaşı eğitimi sonucundaki nihai yeterliliğini ve görev başındaki performansını, bu Genelgede belirtilen şartlar ve İşletme El Kitabında tanımlanan usuller kapsamında değerlendirmek üzere görevlendirilmiş, uçuş harekât uzmanı lisansına sahip kıdemli işletme personeli,

n) **Konu uzmanı eğitmen:** Uçuş harekât uzmanlarına yönelik yer eğitimi dahilinde belirli bir teorik/teknik/uzmanlık gerektiren alt-dersleri tatbik etmek üzere, ilgili alanda uygun eğitim düzeyine, mesleki lisansa, yetki veya yeterlilik belgesine yahut belgelenebilir mesleki bilgi ve deneyime sahip olan ve KDM-ORG sisteminde tanımlı eğitim listesine göre ilgili eğitim için Genel Müdürlük tarafından yetkilendirilmiş uzman kişiyi,

o) **MEL:** Tanımlı koşul ve kısıtlamalar dahilinde belirli teçhizat çalışmaz durumdayken bir hava aracının işletilebilmesine imkân sağlayan ve işletici tarafından hava aracına özgü olarak hazırlanan Asgari Teçhizat Listesini,

ö) **SHT-EĞİTİM/SINAV:** Sivil Havacılık Eğitim ve Sınav Talimatını,

p) **SHT-OPS:** 01/10/2020 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren Uçuş Operasyonlarına Yönelik Usul ve Esaslar Talimatını,

r) **SHY-UHU**: 16/03/2016 tarihli ve 29655 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Uçuş Harekat Uzmanı Lisans Yönetmeliğini,

s) **SHY-6A**: 16/11/2013 tarihli ve 28823 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Ticari Hava Taşıma İşletmeleri Yönetmeliğini,

ş) **Tazeleme eğitimi**: Uçuş harekât uzmanlarının görevleriyle ilgili bilgi ve yeterliliklerini muhafaza ederek sürekli göreve elverişliliklerini sağlamaları ve yürürlükteki mevzuat, işletme-usulleri, aktif sistemler, filo ve operasyonel şartlardaki değişiklikler hakkında güncel kalmaları maksadıyla belirli periyotlarda tatbik edilen eğitim programını,

t) **Uçuş harekât uzmanı**: SHY-UHU Yönetmeliği kapsamında geçerli uçuş harekât uzmanı lisansına sahip olan ve işletici bünyesinde uçuş planlama, uçuş takibi, operasyonel kontrol ve ilgili koordinasyon görevlerini yerine getiren lisanslı personeli,

u) **Uçuş harekât uzmanı eğitmeni**: Uçuş harekât uzmanı lisansına sahip, bu Genelgede belirtilen özel gereklilikleri sağlayan ve SHT-EĞİTİM/SINAV Talimatı hükümleri kapsamında KDM-ORG üzerinden ilgili eğitim için Genel Müdürlükçe yetkilendirilmiş kişiyi,

ü) **UHUL**: Genel Müdürlük tarafından düzenlenen Uçuş Harekat Uzmanı Lisansı,

v) **Yer eğitimi**: Uçuş harekât uzmanlarına yönelik tatbik edilen teorik bilgi, mevzuat, sistem, prosedür ve operasyonel uygulamaların, SHT-EĞİTİM/SINAV Talimatında belirlenen uygun eğitim yöntemleriyle aktarıldığı eğitimi,

y) **Yetki kapsamı**: Bir eğitmenin, KDM-ORG üzerinden eğitim vermek üzere yetkilendirildiği dersleri, konuları, eğitim kodlarını veya eğitim gruplarını ifade eder.

(2) Bu Genelgede yer almayan tanımlar için SHY-6A Yönetmeliği, SHY-UHU Yönetmeliği, SHT-OPS Talimatı, SHT-EĞİTİM/SINAV Talimatı ve ilgili diğer mevzuatta yer alan tanımlar geçerlidir.

İKİNCİ BÖLÜM

Eğitim ve Kontrol Programlarına İlişkin Esaslar

Genel Esaslar

MADDE 5 - (1) Bu Genelge kapsamındaki eğitim/kontrol faaliyetleri; işletcinin operasyon türü, ölçeği, filosu, uçuş ağı, organizasyon yapısı, operasyonel riskleri ve kullandığı sistemler dikkate alınarak, İşletme El Kitabı Bölüm-D dokümanında tanımlı ve Genel Müdürlükçe uygun bulunan usullere göre planlanır ve uygulanır.

(2) Eğitim, kontrol ve değerlendirme faaliyetleri, yalnızca bu Genelge ve ilgili diğer mevzuatta belirtilen nitelikleri taşıyan kişiler tarafından gerçekleştirilir.

(3) İşletici, bu Genelge kapsamındaki süreçlerin uygulanmasını, sonuçlarını ve etkinliğini kendi uyumluluk izleme programı ve emniyet yönetim sistemi kapsamında düzenli olarak takip eder.

İşletici sorumluluğu

MADDE 6 - (1) İşletici;

a) Uçuş harekât uzmanlarının görevlerini emniyetli ve uygun şekilde icra edebilmelerini sağlamak üzere işletme dönüşüm eğitimi, tazeleme eğitimi, işbaşı eğitimi, işbaşı kontrolü ve alıştırma uçuşu programlarını oluşturmak ve uygulamaktan,

b) Eğitim ve kontrol programlarını, İşletme El Kitabı Bölüm-D içerisinde tanımlamak ve güncel tutmaktan,

c) Eğitim müfredatı içeriğinde, bu Genelgenin Ek-1'inde yer alan asgari başlıklar/konulara yer vermekten,

ç) Eğitim ve kontrol faaliyetlerinin, yalnızca gerekli yeterliliklere ve geçerli yetkilere sahip kişiler tarafından gerçekleştirilmesini sağlamaktan,

d) Eğitim programlarının etkinliğini; denetim bulguları, olay/tehlike raporları, operasyonel riskler, personel performansı, kontrol sonuçları ve geri bildirimler doğrultusunda gözden geçirmekten,

e) Mevzuat, filo, sistem, organizasyon veya operasyonel usullerde meydana gelen önemli değişiklikleri, eğitim programlarına zamanında yansıtmaktan sorumludur.

(2) İşletici, bu Genelge kapsamındaki sorumluluklarını başka bir gerçek/tüzel kişiliğe devredemez. Eğitim hizmetinin dışarıdan tedarik edilmesi, işleticinin eğitim programının uygunluğu, uygulanması ve gözetimine ilişkin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

Eğitim ve kontrol programları

MADDE 7 - (1) Uçuş harekât uzmanlarına yönelik eğitim ve kontrol programı asgari olarak;

a) İşletme dönüşüm eğitimi,

b) İşbaşı eğitimi/kontrolünü,

c) Tazeleme eğitimi,

ç) Alıştırma uçuşunu,

d) Ölçme ve değerlendirme faaliyetlerini,

e) Olası başarısızlık durumunda uygulanacak ilave eğitim, yeniden değerlendirme veya kontrol süreçlerini kapsar.

(2) Ek-1'de belirtilen ders listesi, asgari konu başlıklarını yansıtmakta olup, işletici; filosu, operasyon sahası, operasyon türü, uçuş ağı, organizasyon yapısı ve risk profiline göre ilave eğitim konuları belirleyebilir.

İşletme dönüşüm eğitimi

MADDE 8 - (1) İşletici tarafından yeni istihdam edilen lisanslı dispeçerlere (uçuş hareket uzmanı) yönelik olarak işletme el kitapları içerisinde tanımlı program uyarınca işletme dönüşüm eğitiminin tatbik edilmesi zorunludur.

(2) İşletme dönüşüm eğitimi, uçuş harekât uzmanının; işleticinin organizasyonu, filosu, operasyon sahası, uçuş ağı, operasyonel kontrol sistemi, uçuş planlama ve takip sistemleri, el kitapları ile normal, anormal ve acil durum usulleri hakkında gerekli bilgi ve yeterliliği kazanmasını sağlayacak şekilde hazırlanır.

(3) Yeni göreve başlayan lisanslı dispeçer, işletme dönüşüm eğitimi kapsamındaki yer derslerini başarıyla tamamlamadan işbaşı eğitime/kontrolüne başlatılamaz.

(4) Uçuş hareket uzmanı, işletme dönüşüm eğitimi kapsamındaki işbaşı eğitimi/kontrolünü başarı ile tamamlamadan uçuş planlama, uçuş takibi veya operasyonel kontrol görevlerinde bağımsız görev alamaz ve tek başına vardiya görevine planlanamaz.

(5) İşletme dönüşüm eğitiminin, uygun niteliklere sahip eğitmen-personel tarafından, İşletme El Kitabında tanımlı müfredat uyarınca gerçekleştirilmesi zorunludur.

(6) İşletme dönüşüm eğitimi kapsamında tatbik edilmesi zorunlu asgari ders/konu başlıkları, Ek-1'de yer almaktadır.

(7) Ek-1'de yer alan eğitim müfredatı kapsamındaki her bir ders başlığına yönelik minimum süreler işletici tarafından belirlenir ve İşletme El Kitabı içerisinde tanımlanır.

(8) İşleticinin filosu, operasyon türü, operasyonel kontrol sistemi, uçuş planlama yazılımı veya usullerinde önemli değişiklik meydana gelmesi hâlinde, etkilenen personele yönelik olarak değişiklik kapsamına uygun ilave dönüşüm veya farklılık eğitimi uygulanır.

(9) İşletme dönüşüm eğitimi müfredatının tatbik edilme sürecinde KDM-ORG Sistemi ile SHT-EĞİTİM/SINAV Talimatına aykırılık/tezat teşkil etmeyecek şekilde; sınıf eğitimlerine ilaveten video konferans uygulamalarının kullanıldığı interaktif (iki yönlü) sanal eğitim olanakları ile dijital ortamda tek yönlü konu anlatımı modellenmiş uzaktan eğitim (e-learning) yöntemleri kullanılabilir. Bu yöntemlerin tercih edilmesi halinde ilgili usul ve esasların İşletme El Kitabı içerisinde tarif edilmesi zorunludur.

İşbaşı eğitimi/kontrolü

MADDE 9 - (1) İşletici, yeni göreve başlayan lisanslı dispeçerlere (uçuş hareket uzmanı) yönelik işletme-dönüşüm eğitimi kapsamındaki yer derslerinin başarı ile tamamlanmasını müteakiben görev yapacağı iş/mesai ortamında işletme el kitabında tanımlı usuller uyarınca bir işbaşı eğitimini/kontrolünü tatbik etmek zorundadır.

(2) Yeni göreve başlayan lisanslı dispeçerin, vardiya görevine planlanmadan önce işbaşı eğitimini/kontrolünü başarı ile tamamlamış olması gerekir.

(3) İşbaşı eğitimi, asgari olarak;

- a) Uçuş planı hazırlama,
- b) Uçuş planının operasyonel ve meteorolojik koşullar bakımından değerlendirilmesi,
- c) Hava aracı performansı ile kütle ve denge verilerinin kullanılması,
- ç) MEL/CDL hükümlerinin operasyonel planlamaya uygulanması,
- d) NOTAM, meteorolojik raporlar ve hava trafik yönetimi bilgilerinin değerlendirilmesi,
- e) Uçuş takibi ve uçuşun izlenmesi,
- f) Uçuş ekibi ve ilgili operasyon birimleriyle koordinasyon,
- g) Normal, anormal ve acil durum prosedürlerinin uygulanması,
- ğ) İşletmenin operasyonel kontrol ve uçuş planlama sistemlerinin kullanılması,

konularında uçuş hareket uzmanının yeterlilik kazanmasını sağlayacak şekilde uygulamalı olarak yürütülür.

(4) İşbaşı eğitimi, işletme tarafından görevlendirilen ve bu Genelgede belirtilen yeterlilikleri sağlayan personel gözetiminde gerçekleştirilir.

(5) İşbaşı eğitiminin süresi ve kapsamı;

- a) Personelin önceki mesleki tecrübesi,
- b) İşletmenin operasyonel yapısı ve karmaşıklığı,
- c) Filo ölçüğü ve uçuş ağı,
- ç) Kullanılan operasyonel sistemler ve
- d) Personelin eğitim sürecindeki performansı,

dikkate alınarak, işletici tarafından asgari süre veya minimum vardiya sayısı belirlenir.

(6) İşbaşı eğitimi sırasında icra edilen görevler ile tatbik edilen işlemlere dair gözlem ve değerlendirmeler, İşletme El Kitabı Bölüm-D içerisinde tanımlı İşbaşı Eğitim Katılım Formu ile kayıt altına alınır.

(7) İşbaşı kontrolü, işbaşı eğitimini müteakiben uçuş harekât uzmanının tanımlı görevlerini yalnız ve bağımsız şekilde yerine getirebilecek bilgi, beceri ve yeterlilik seviyesine erişip erişmediğini belirlemek amacıyla uygulanır.

(8) İşbaşı kontrolü, bu Genelgede belirtilen yeterliliklere sahip kontrolör dispeçer tarafından gerçekleştirilir.

(9) İşbaşı kontrolü sırasında; işletici tarafından Ek-1'deki ders başlıkları esas alınarak hazırlanmış ve İşletme El Kitabı Bölüm-D içerisinde tanımlı Kontrol/Değerlendirme Formu kullanılır.

(10) Kontrol/değerlendirme formunda;

- a) Değerlendirilecek görev ve işlem,
- b) Beklenen performans standardı,
- c) Değerlendirme yöntemi,
- ç) 'Başarılı', 'ilave eğitim gerekli' veya 'başarısız' şeklinde değerlendirme kanaati,
- d) Kontrolörün ilave açıklama ve notları ile
- e) Kontrol tarihi ve kontrolör bilgileri yer alır.

(11) İşletici, işbaşı eğitimi ile işbaşı kontrolünün tarafsız ve objektif şekilde yürütülmesini sağlayacak tedbirleri olarak İşletme El Kitabı Bölüm-D içerisinde tanımlar.

(12) İşbaşı eğitimi veren kişi ile nihai kontrolü gerçekleştiren kişinin aynı olması hâlinde;

- a) Değerlendirmenin önceden belirlenmiş objektif kriterlere dayanması,
- b) Kontrol sonucunun; işbaşı kontrolünü gerçekleştirmemiş, işletici tarafından bu amaçla görevlendirilmiş ve değerlendirilen faaliyet hakkında yeterli bilgi ve deneyime sahip bir yönetici veya kıdemli dispeçer tarafından gözden geçirilmesi ve
- c) Gözden geçirme sonucunun kayıt altına alınması gerekir.

(13) İşbaşı kontrolünde başarısız olan personele, başarısız olduğu konulara yönelik ilave eğitim verilir. Personel, ilave eğitimi ve yeniden kontrolü başarıyla tamamlamadan bağımsız vardiya görevine planlanamaz.

Tazeleme (Recurrent) eğitimi

MADDE 10 - (1) İşletici, halihazırda bünyesinde görev yapmakta olan lisanslı dispeçerlere (uçuş hareket uzmanı) yönelik olarak işletme el kitapları içerisinde tanımlı usuller uyarınca 12-aylık periyotlarda gerçekleştirilmek üzere tazeleme-eğitimi programını tatbik eder.

(2) Dispeçer tazeleme eğitimi, uygun niteliklere ve bu Genelgede belirtilen yeterliliklere sahip eğitmen-personel tarafından gerçekleştirilir.

(3) Tazeleme eğitimi, uçuş harekât uzmanlarının görevleriyle ilgili bilgi ve yeterliliklerini korumaları, güncel gelişmeleri takip etmeleri ve operasyonel değişikliklere uyum sağlamaları amacıyla Ek-1'de yer alan müfredat dikkate alınarak hazırlanır.

(4) Ek-1'de yer alan eğitim müfredatı kapsamındaki her bir ders başlığına yönelik minimum süreler işletici tarafından belirlenir ve İşletme El Kitabı içerisinde tanımlanır.

(5) Ek-1'de tanımlı eğitim müfredatı, belirli bir dönem içerisinde ilgili tüm ders başlıklarının tamamlanması kaydıyla modüler/parçalı olarak tatbik edilebilir. Söz konusu müfredat, en fazla ardışık 3-yıla bölünebilir ve parçalı program İşletme El Kitabı içerisinde tanımlanır.

(6) Ek-1’de tanımlı eğitim müfredatı içerisinde yer alan Tehlikeli Maddeler (DGR) eğitimi için tazeleme periyodu 24-ay olarak belirlenir ve bu periyoda uygun şekilde planlama ve takip işlemleri yürütülür.

(7) Uçuş harekât uzmanı, görevine devam edebilmek için tazeleme eğitimini ve bu eğitim kapsamında belirlenen asgari başarı kriterini sağlamak zorundadır. Tazeleme eğitimini süresi içerisinde tamamlamayan veya ilgili ölçme-değerlendirme sürecinde başarısız olan personel, gerekli eğitim ve başarı kriterini sağlayana kadar bağımsız vardiya görevine planlanamaz.

(8) Tazeleme eğitimi müfredatının tatbik edilme sürecinde KDM-ORG Sistemi ile SHT-EĞİTİM/SINAV Talimatına aykırılık/tezat teşkil etmeyecek şekilde; sınıf eğitimlerine ilaveten video konferans uygulamalarının kullanıldığı interaktif (iki yönlü) sanal eğitim olanakları ile dijital ortamda tek yönlü konu anlatımı modellenmiş uzaktan eğitim (e-learning) yöntemleri kullanılabilir. Bu yöntemlerin tercih edilmesi halinde ilgili usul ve esasların İşletme El Kitabı içerisinde tarif edilmesi zorunludur.

Alıştırma uçuşu

MADDE 11 - (1) İşletici, uçuş planlama, uçuş takibi veya operasyonel kontrol görevlerinde aktif olarak çalışan tüm uçuş harekât uzmanlarına yönelik olarak 12-aylık periyotlarda icra edilmek üzere alıştırma uçuşu usullerini tanımlar ve işletme el kitaplarında tanımlı usuller/limitler uyarınca asgari bir alıştırma uçuşuna katılmalarını sağlar.

- (2) Alıştırma uçuşu sırasında, uçuş harekât uzmanı;
- a) Hazırlanan uçuş planı ile uçuş sırasında gerçekleşen fiili koşulları karşılaştırır,
 - b) Uçuş ekibinin operasyonel karar süreçlerini gözlemler,
 - c) Meteorolojik koşulların, hava trafik hizmetlerinin ve operasyonel kısıtlamaların, fiili uçuş üzerindeki etkilerini değerlendirir,
 - ç) Uçuş planlama, performans, yakıt planlama, MEL/CDL ve uçuş takibi süreçlerinin, uçuşun fiili icrası ile ilişkisini izler,
 - d) Operasyon kontrol merkezi ile uçuş ekibi arasındaki koordinasyonu gözlemler.

(3) Alıştırma uçuşu sırasında, ilgili uçuş için üretilmiş olan uçuş planı ile gerçekleşen uçuş koşullarının mukayese edilerek, uçuş planlama süreçlerinin iyileştirilmesini ve gerçeğe en yakın planlama yapılmasını tesis etmek üzere işletici tarafından hazırlanmış ve İşletme El Kitabı içerisinde tanımlanmış Karşılaştırma/Değerlendirme Formu kullanılarak kayıt altına alınır.

(4) Alıştırma uçuşu; gerçek uçuş sırasında kokpit ortamında veya işleticinin operasyon türünü ve hava aracı özelliklerini temsil eden uygun nitelikteki uçuş simülatör cihazında (FSTD) benzetilmiş uçuş koşullarında gerçekleştirilir.

(5) Alıştırma uçuşuna yönelik asgari süre/sektör limitleri işletici tarafından belirlenerek İşletme El Kitabı içerisinde tanımlanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Eğitim ve Kontrol Faaliyetlerinde Görev Alacak Personel

Genel esaslar

MADDE 12 - (1) Uçuş harekât uzmanlarına yönelik yer dersleri, ilgili eğitimin içeriğine ve niteliğine uygun eğitmen dispeçerler veya konusunda uzman yer eğitmenleri tarafından verilir.

(2) KDM-ORG sisteminde tanımlı eğitimlerde görev alacak yer eğitmenlerinin, SHT-EĞİTİM/SINAV Talimatı hükümleri kapsamında ilgili eğitim kodu veya belirlenen yetki kapsamı için Genel Müdürlük tarafından yetkilendirilmiş olması zorunludur.

- (3) İşletici tarafından yer eğitmeni görevlendirilmeden önce;
- a) KDM-ORG üzerinde ilgili eğitim için geçerli yetkisinin bulunup bulunmadığı,
 - b) Mevcut yetki kapsamının, verilecek eğitimle uyumlu olup olmadığı,
 - c) Eğitmen dispeçer veya konusunda uzman yer eğitmeni olarak bu Genelgede ve/veya ilgili diğer mevzuatta belirlenen kriterleri sağlayıp sağlamadığı,
 - ç) İşletmeye özgü eğitimlerde, eğitmenin ilgili sistem ve prosedürlere ilişkin gerekli bilgiye sahip olup olmadığı kontrol edilir.

(4) Eğitmen ve/veya kontrolörün mevcut yetkisinin, lisansının yahut görevi için gerekli diğer belgelerinin geçerliliğini yitirmesi, askıya alınması veya iptal edilmesi hâlinde ilgili kişi, bu kapsamda görevlendirilemez.

Eğitmen dispeçerlere ilişkin gereklilikler

MADDE 13 - (1) Uçuş hareket uzmanlarına (dispeçer) yönelik mesleki yer eğitimlerini gerçekleştirecek olan eğitmen dispeçerlerin, SHT-EĞİTİM/SINAV Talimatında belirtilen genel eğitmen yetkilendirme şartlarına ilave olarak aşağıdaki koşulları da ayrıca sağlaması gerekir;

- a) Geçerli Uçuş Harekat Uzmanı Lisansına (UHUL) sahip olmak,
- b) En az 3-yıllık Uçuş Harekat Uzmanı Lisansı geçmişine sahip olmak,
- c) Son 1-yıllı İşletici bünyesinde olmak üzere lisanslı uçuş hareket uzmanı olarak asgari 2-yıldır fiili olarak aktif görev yapıyor olmak,
- ç) Eğiticinin eğitimi konusunda sertifika sahibi olmak veya öğretim yöntemleri ve pedagojik formasyon sağlayan eşdeğer bir eğitim programından mezun olmak,
- d) Eğitim vereceği yer dersi kapsamında gerekli mesleki bilgi, deneyim ve eğitim geçmişine sahip olmak,
- e) CRM/DRM konusunda uygun eğitim almış olmak,
- f) İşletici tarafından İşletme El Kitabı içerisinde tanımlanmış ilave kriterlere sahip olmak.
- g) Yeni ruhsatlandırılmış ve mevcut ruhsat süresi henüz 1-yıllı tamamlamamış olan işletmeler için (c) bendindeki 1-yıllık süre zorunluluğu aranmaz, bunun yerine ruhsat veriliş tarihinden itibaren işletici bünyesinde fiili olarak aktif görev yapıyor olma şartı aranır.

(2) Eğitmen dispeçerler; eğitim verdiği konu ile alakalı ulusal/uluslararası mevzuat değişikliklerini ve eğitim içeriğini etkileyen teknik ve operasyonel gelişmeleri takip etmekle, gereken yenileme/farklılık eğitimlerini almakla ve eğitim konusunda gündeme gelecek olan olası kapsamlı değişiklik durumunda ilgili eğitim içeriklerini yenilemekle yükümlüdür.

Konusunda uzman yer eğitmenlerine ilişkin gereklilikler

MADDE 14 - (1) Uçuş harekât uzmanlarına yönelik eğitim programları kapsamındaki belirli bir teorik, teknik veya uzmanlık gerektiren yer dersleri, konusunda uzman yer eğitmenleri tarafından verilebilir.

(2) Konusunda uzman yer eğitmeninin, SHT-EĞİTİM/SINAV Talimatında belirtilen genel eğitmen yetkilendirme şartlarına ilave olarak;

- a) Eğitim vereceği alana uygun eğitim düzeyine, mesleki lisansa, yetki veya yeterlilik belgesine yahut Genel Müdürlük tarafından kabul edilebilir eşdeğer bir yeterlilik kriterine,
- b) Eğitim vereceği konuda yeterli ve belgelenebilir mesleki bilgi ve deneyime,
- c) Eğiticinin eğitimi sertifikasına veya öğretim yöntemleri ve pedagojik yeterlilik sağlayan eşdeğer bir eğitim geçmişine,

ç) KDM-ORG sisteminde tanımlı bir eğitim olması halinde geçerli eğitmen yetkisine sahip olması gerekir.

(3) Konusunda uzman yer eğitmeni yalnızca sahip olduğu uzmanlık ve yetki kapsamındaki eğitim bölümlerini verebilir. Eğitimin uçuş harekât uzmanının görevleriyle ilişkilendirilmesini gerektiren bölümlerini ise eğitmen dispeçer ile koordinasyon içerisinde yürütür.

(4) CRM/DRM, tehlikeli maddelerin hava yoluyla taşınması (DGR), emniyet yönetim sistemi (SMS), havacılık güvenliği ve/veya başka bir özel mevzuata tabi eğitimleri verecek olan konusunda uzman yer eğitmenlerinin, ilgili özel mevzuat ile belirlenmiş olan asgari eğitmen gerekliliklerini sağlamaları zorunludur.

(5) Özel mevzuata tabi bir eğitimin KDM-ORG sisteminde tanımlı olması halinde, ilgili yer eğitmeninin bahse konu özel mevzuat hükümlerine ilaveten bu eğitim için geçerli KDM-ORG eğitmen yetkisine de sahip olması gerekir.

İşbaşı eğitimlerini gerçekleştirecek personel

MADDE 15 - (1) İşbaşı eğitimlerini icra edecek olan uçuş hareket uzmanının;

- a) Geçerli Uçuş Harekat Uzmanı Lisansına sahip olması,
- b) İşletmenin uçuş harekât ve operasyon kontrol biriminde lisanslı uçuş harekât uzmanı olarak en az iki yıl fiilen görev yapmış olması,
- c) İşletme operasyonları, mesai/vardiya ortamı ve uçuş planlama/takip/izleme sistemleri konusunda yeterli tecrübe ve güncel bilgiye sahip olması,
- ç) İşletme tarafından tesis edilmiş uçuş planlama, uçuş takibi, operasyonel kontrol, haberleşme ve koordinasyon sistemlerini etkin şekilde kullanabilmesi,
- d) İşletme El Kitaplarında tanımlı olağan, olağandışı ve acil durum usulleri konusunda yeterli bilgiye sahip olması, ve
- e) İşbaşı eğitim programı, değerlendirme kriterleri ve kullanılacak kayıt formları hakkında bilgilendirilmiş olması gerekir.

(2) Yeni ruhsatlandırılmış ve mevcut ruhsat süresi henüz 2-yılı tamamlamamış olan işletmeler için birinci fıkranın (b) bendindeki 2-yıllık süre zorunluluğu aranmaz, bunun yerine sivil havacılık sektöründe ticari hava taşıma işletmelerinde son iki yıldır lisanslı dispeçer olarak aktif görev yapıyor olma şartı aranır.

- (3) İşbaşı eğitmeni, işbaşı eğitimi süresince;
 - a) Görevlerin doğru uygulamasını göstermekle,
 - b) Görevlerin gözetim altında uygulanışına nezaret etmekle,
 - c) Personelin gelişimini ve tamamlaması gereken görevleri kayıt altına almakla,
 - ç) Eksiklikleri belirlemek ve gerekli ilave eğitimi sağlamakla, ve
 - d) Personelin işbaşı kontrolüne hazır olup olmadığı konusunda değerlendirme yapmakla yükümlüdür.

(4) Uçuş hareket uzmanlarına yönelik işbaşı eğitimini gerçekleştirecek personelin, işletme el kitabında bu görevi ile alakalı tanımlanmış asgari gereklilikleri de ayrıca sağlaması gerekir.

İşbaşı kontrollerini gerçekleştirecek personel

MADDE 16 - (1) İşbaşı kontrolünü ve göreve yeterlilik değerlendirmesini gerçekleştirecek kontrolör dispeçerin;

- a) Geçerli Uçuş Harekat Uzmanı Lisansına sahip olması,
- b) İşletmenin uçuş harekât ve operasyon kontrol biriminde lisanslı uçuş harekât uzmanı olarak en az iki yıl fiilen görev yapmış olması,

c) İşletmenin uçuş harekât ve operasyon kontrol biriminde son 6-aydır bilfiil veya son iki yıllık dönemde ardışık 12-ay süresince uçuş planlama, uçuş takibi veya operasyonel kontrol görevlerini yürütüyor olması ya da birimden sorumlu yönetici personel olarak görev yapıyor olması,

ç) İşletme operasyonları ve uçuş planlama/takip/izleme sistemleri konusunda yeterli bilgi ve deneyime sahip olması,

d) İşletme El Kitaplarında tanımlı olağan, olağandışı ve acil durum usulleri konusunda yeterli bilgiye sahip olması,

e) İşletici tarafından kontrolör dispeçer olarak görevlendirilmiş olması gerekir.

(2) Yeni ruhsatlandırılmış ve mevcut ruhsat süresi henüz 2-yıllı tamamlamamış olan işletmeler için birinci fıkranın (b) bendindeki 2-yıllık süre zorunluluğu aranmaz, bunun yerine sivil havacılık sektöründe ticari hava taşıma işletmelerinde son iki yıldır lisanslı dispeçer olarak aktif görev yapıyor olma şartı aranır.

(3) Birinci fıkrada belirtilen şartların sağlanması kaydıyla;

a) Uçuş harekât veya operasyon kontrol biriminden sorumlu yönetici personel,

b) Başdispeçer,

c) Vardiya amiri veya ekip şefi,

ç) Eşdeğer görev, kıdem ve sorumluluğa sahip personel,

d) En az 3-yıllık deneyime sahip Eğitmen Dispeçer, kontrolör olarak görevlendirilebilir.

(4) Kontrolör dispeçer, işbaşı kontrolü süresince;

a) Kontrol ve değerlendirmeyi tarafsız, objektif ve adilane bir şekilde yapmakla,

b) Kontrol/değerlendirme formunu eksiksiz bir şekilde doldurmakla,

c) Başarısızlık ve/veya ilave eğitim ihtiyacı durumunu gerekçesiyle birlikte kayıt altına almakla ve

ç) Kontrol sonucunu personele bildirmekle ve ilgili departmanlara gerekli geri bildirimde bulunmakla yükümlüdür.

(5) Uçuş hareket uzmanlarına yönelik işbaşı kontrollerini gerçekleştirecek olan kontrolör dispeçerin, işletme el kitabında bu görevi ile alakalı tanımlanmış asgari gereklilikleri de ayrıca sağlaması gerekir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İdari Yaptırımlar, Çeşitli ve Son Hükümler

İdari yaptırımlar

MADDE 17 - (1) Bu Genelge hükümlerine aykırı hareket ettiği tespit edilen gerçek ve tüzel kişilikler hakkında kabahat fiilinin niteliğine göre 2920 Sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunun 143üncü Maddesi ve/veya 29/01/2013 tarihli Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Tarafından Verilecek İdari Para Cezaları Hakkında Yönetmelik (SHY-İPC) uyarınca gerekli idari para cezası yaptırımı uygulanır.

Hüküm bulunmayan hâller

MADDE 18 - (1) Bu Genelgede hükmü bulunmayan eğitim, sınav, eğitmen yetkilendirme, belgelendirme, kayıt, arşivleme, yetki geçerliliği, yenileme, askıya alma ve iptal işlemlerinde, SHT-EĞİTİM/SINAV Talimatı hükümleri uygulanır.

Geçiş süreci

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Genelgenin yürürlüğe girdiği tarihten önce SHY-6A Yönetmeliği kapsamında ruhsatlandırılmış hava taşıma işletmeleri, mevcut dispeçer eğitim/kontrol usullerini bu Genelge hükümlerine uygun hâle getirerek, ilgili usul ve süreçleri içeren İşletme El Kitabı Bölüm-D dokümanlarını, Genelgenin yayımı tarihinden itibaren üç ay içerisinde revizyon onayı için Genel Müdürlüğe sunar.

(2) İşleticiler, dispeçer işletme-dönüşüm ve tazeleme eğitim programlarını, aynı süre zarfında bu Genelgenin Ek-1'inde yer alan müfredat tablosundaki asgari ders başlıklarını içerecek şekilde gözden geçirir ve gerekli güncellemeleri yapar.

(3) İşleticiler, bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen süre içerisinde;

a) Hâlihazırda eğitmen dispeçer veya konusunda uzman yer eğitmeni olarak görev yapmakta olan personel listesini ayrı ayrı oluşturur,

b) Eğitmen dispeçerlerin lisans, mesleki deneyim, eğiticilik yeterliliği ve konu hakimiyeti hususlarına ilişkin bilgi ve belgelerini gözden geçirerek uygunluğunu değerlendirir,

c) Konusunda uzman yer eğitmenlerinin eğitim düzeyi, mesleki lisans, yetki veya yeterlilik belgeleri, konu deneyimleri ve eğiticilik yeterliliklerine ilişkin bilgi ve belgelerini gözden geçirerek uygunluğunu değerlendirir,

ç) Her bir eğitmenin, yetkilendirilmesi talep edilen KDM-ORG eğitim kodunu veya Genel Müdürlükçe belirlenen yetki kapsamını belirler,

d) Yeterlilikleri eksik bulunan/değerlendirilen personel için gerekli tamamlama planını oluşturur ve

e) SHT-EĞİTİM/SINAV Talimatı kapsamında gerekli KDM-ORG başvurularının yapılmasını sağlar.

(4) Üçüncü fıkra kapsamında sunulan eğitim ve sertifikalar, uygulanabilir olduğu ölçüde SHT-EĞİTİM/SINAV Talimatının intibaka ilişkin hükümleri kapsamında Genel Müdürlük tarafından değerlendirilir. Eğitmen yetkilendirme işlemleri, SHT-EĞİTİM/SINAV Talimatının eğitmen yetkilendirmesine ilişkin hükümlerine göre sonuçlandırılır.

(5) KDM-ORG sisteminde tanımlı bir eğitimde, SHT-EĞİTİM/SINAV Talimatı hükümleri kapsamında ilgili eğitim için geçerli eğitmen yetkisi bulunmayan eğitmen dispeçerler veya konusunda uzman yer eğitmenleri görevlendirilemez.

(6) İşleticiler, hâlihazırda işbaşı eğitmeni veya kontrolör dispeçer olarak görev yapmakta olan personelin bu Genelgede belirtilen yeterlilikleri sağlayıp sağlamadığını üç ay içerisinde değerlendirir ve sonucunu kayıt altına alır. Gerekli şartları sağlamayan kişiler, eksik yeterliliklerini tamamlayıncaya kadar işbaşı eğitmeni veya kontrolör dispeçer olarak görevlendirilemez.

(7) Bu Genelgenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tamamlanmış eğitim, kontrol ve alıştırma uçuşları, gerçekleştirildikleri tarihte yürürlükte bulunan onaylı usullere uygun olmaları kaydıyla mevcut geçerlilik sürelerinin sonuna kadar geçerlidir.

Yürürlük

MADDE 20 - (1) Bu Genelge yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 21 - (1) Bu Genelge hükümlerini Genel Müdür yürütür.

EKLER:

EK1 - Lisanslı Uçuş Harekat Uzmanlarına Yönelik İşletme Dönüşüm Eğitimi ve Tazeleme Eğitimi Müfredat Tablosu

Ek-1

LİSANSLI UÇUŞ HAREKAT UZMANLARINA YÖNELİK İŞLETME DÖNÜŞÜM EĞİTİMİ VE
TAZELEME EĞİTİMİ MÜFREDAT TABLOSU

Training Subjects	ICAO Doc.7192 Part.D-3	ICAO Doc.10106
Civil air law and regulations	Civil air law and regulations (Chapter-3)	Air law and air traffic control (LAW)
Aviation instruction	Aviation indoctrination (Chapter-4)	Principles of flight & Aircraft general knowledge and instrumentation (POF & TEC)
Use of operations manual	Civil air law and regulations (Chapter-3)	Operational procedures (OPR)
Aircraft performance	Aircraft mass (weight) and performance (Chapter-5)	Flight performance (PEF)
Navigation	Navigation (Chapter-6)	Navigation (NAV)
Flight planning and monitoring	Flight planning & Flight monitoring (Chapter-11 & Chapter-12)	Flight planning and flight monitoring (FPL & FM)
Rules of the air, communication and air traffic management	Communications-Radio & Air traffic management (Chapter-13 & Chapter-7)	Air law and atc & Operational procedures & Aircraft systems (LAW & OPR & TEC)
Meteorology	Meteorology (Chapter-8)	Meteorology (MET)
Mass and balance control	Mass (weight) and balance control (Chapter-9)	Mass and balance (M&B)
Use of MEL/configuration deviation list (CDL)	Civil air law and regulations (Chapter-3)	Aircraft general knowledge and instrumentation & Operational procedures (TEC & OPR & FPL & FM)
Transport of dangerous goods by air *	Transportation of dangerous goods by air (Chapter-10)	Air law and atc & Operational procedures (LAW & OPR)
Security procedures	Security (emergencies and abnormal situations) (Chapter-15)	Air law and atc & Operational procedures (LAW & OPR)
Emergency response plan	Security (emergencies and abnormal situations) (Chapter-15)	Operational procedures (OPR)
Flight observation	Route familiarization (Chapter-16.4)	Familiarization flight
CRM/DRM	Human factors (Chapter-14)	Human factors in aviation (HPL)

* Yetkinlik Esaslı Eğitim ve Değerlendirmeye Dayalı Havayoluyla Tehlikeli Maddelerin Taşınması Eğitim Talimatı (SHT-EĞİTİM/CBTA-DGR) esasları uygulanır.

Not: Bu tabloda yer alan “Flight observation/Uçuş gözlemi” başlığıyla, bu Genelgenin 11inci maddesi ile düzenlenmiş olan alıştırma uçuşu süreci kastedilmektedir. İşletme dönüşüm ve tazeleme eğitimi programları dahilinde bu faaliyete yönelik usul ve esaslara da yer verilir. Alıştırma uçuşunun fiilen icra edilmesine ilişkin yükümlülük, 11inci madde hükümlerine göre yerine getirilir. Bu başlık, 11inci madde kapsamında gerçekleştirilen faaliyete ilave olarak ayrı bir uçuş gözlemi zorunluluğu doğurmaz.

